նպարտիով լուծվելը շատ հաւանական է, թէպէս մի քանի ֆէնեռի միաբանութեամբ հանձայնութիւն չէ կայացել։ Բ. Դուռը շարունակում է պատերազմական պատրաստութիւնը։ Մի քանի տեղ երիզորդ կարգի բեղիֆներ գէնքի են կանչված։ Նպարտուռ Պարսիկի գլխաւոր նահանգապետն հրաման ուղարկեցաւ շուտով վերջացնել Սալանի ամրութիւնները։ Պատերազմական այդ պատրաստութիւնները մեծ ծախսեր են պահանջում և այդ պատճառով թիւրքաց կառավարութիւնը դժուար դրութեան մէջ է։ Պեռսիան գանձարանը կատարելապէս ապառված է։ Փող ձեռք բերելու համար միխայիների խորհուրդը հնարեց, որ Փոքր-Ասիայի մի քանի վիլայէթների մէջ ծառայողներին առ ժամանակ ռոնդիներ չը տրվին և փոքրը կ. Պոլիս ուղարկվին։ Այդ կարգադրութիւնը մեծ անբաւականութիւն պատճառեց։ Տրապիզոնի վալին հնարաւոր է, որ անեղական ժանդարմերը մեկուսիր են հրաժարվել ծառայութիւնից, եթէ նրանց ռոնդիները յետ պահվին։ Կարծում են, որ ուրիշ մեծ անկարգութիւններ կարող են պատահել։ Դեռ այժմեան ռոնդիներով շատ ասոսիանաւորներ կարգանում էին ապրել ազգերի աուրքերի և խշարքների շնչին։ և եթէ նրանք ռոնդի էլ չը տան, խստագոյն հարգատանան։ Թէ թիւրքերի վրա հնարաւորներ են ունենում թիւրքերի այդպիսի կարգադրութիւնները կարելի է դատել հրատարակեալ հանմամբ։ Սալանի գլխաւոր նահանգապետը, անուանելով, որ աւարտների խումբերը կատարելապէս կարգադրում են իրան յանձնված նահանգը, վճռական միջոցներ է գործ դնում շարունակել անելու համար։ Բաւական նշանաւոր զինուորական ոյժեր ուղարկում է նա մի քանի զօրաբաժիններ է ուղարկում աւարտներին հալածելու համար և այդպիսով աւարտներից շատերը բռնվում են։ Վերջը նա նկատում է, որ այն անգերազանց, որոնց բռնել էին աւարտները, նոր խումբեր են կազմվել նոյն իսկ իր ուղարկած զորքերից, որոնք սկսել էին կոչական բնակիչներին։ Զինուորների նիւթական դրութիւնը այնքան վատ է, որ նրանք փախչում են ծառայութիւնից և թշնամու կողմն են անցնում։ Հէնց որ փոքր ի շատ օգուտ են ունենում։ Մեծ ապստամբութիւն գործից հնարաւոր անցքը։ Խնամս գեղեցիկ նշանաւոր աւարտը բռնվել էր զորքերից և բռնած էր գրված։ Բայց միևնոյն դատաստանը կը կայանար, նա փախուստ այն զինուորների հետ, որոնք պահպանում էին բանը և որոնք ապառել էին նոյնպէս և միւս կողմանակիցներին։ Դեռ այդպիսի գեղեցիկ ոչ մի տեղ չէր պատահել։

Այժմ Պ. Պլոյի մէջ շատերը անհանգիստ են լինում Եգիպտոսի նախկին խեդիվ Իսմայիլ-փաշայի ձգտումների պատճառով։ Ի թարգիներ է անում Սիրիայի և մասամբ Եգիպտոսի մէջ։ Իսմայիլ-փաշան կարողացել է մեծ ազդեցութիւն ձեռք բերել մահմեդական արաբների բարեգործական բնութիւնների վրա, որ բաւական շատ գործակատարներ և բանիներ ունի Սիրիայի մէջ։ Այդ բոլոր գործակատարները հրահանգներ են ստանում նախկին խեդիվից, որ ապրում է Նէապոլի մէջ և նրանց գրաւման միջոցներ է տալիս։ Այդ բնութիւնները դաշտանական և յայտնի նպատակներ է հետապնդում գաղափարների տարածելը և խուռնարանների օգնելը, բայց գաղտնի միտք նա քաղաքական նպատակներ ունի և ժողովրդի մէջ անբաւականութիւն է սերմանում թիւրքաց կառավարութիւնի դէմ։ Բ. Դուռը տարբերական միջոցներ է գործ դնում յիշեալ ընկերութեան գործունէութեան դէմ։ Ամենապակի թիւրքաց կառավարութիւնը աշխատում է, որ Սիրիայի մէջ իրան հակառակ գաղափարներ չը տարածվին և այդ նպատակով արաբական լեզուով հրատարակվող և թիւրքաց կառավարութիւնի կարգադրութիւնները պարարակող լրագիրները թուով մնում 10 արգելված են։

ԱՆԳԼԻԱ

„Freiheit" լրագրի խմբագիր Մոսսի գործը, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, հետաքրքրում է ամբողջ Անգլիային։ „Daily News" ֆիռատաշուանական լրագիրը անարգում է, որ դատաստանական հայցադանը Մոսսի դէմ սկսված է ոչ թէ Դատաստանի, այլ Գերմանիայի պահանջի համեմատ, որովհետև Մոսսի լրագիրը հրատարակվում էր գերմանիերէն լեզուով և տարածվում էր Գերմանիայի մէջ։ Անգլիական ազատամիտ և արմատական լրագիրները, մինչև անգամ Դերբի, դրանք մեռ են հատարարութիւնը, չեն համաձայնում այդ հայցադանքին, ասելով, որ հատարարութիւնը կարող է անաչառութեան հանդիսել և վատ դրութեան մէջ կը լինի, եթէ գատարանը կարգարացնի մեղադրվածին։ Անգլիացիներին ասասիկ վրդովեցնում է այն հանգամանքը, որ Մոսսի լրագիրը արգելվեցաւ և նրա ազատարանը փակվեցաւ, որովհետև այդպիսի վարմունքը ընդդէմ է անգլիական ժողովրդի հիմնարկութիւնների ոգուն։ Շատերի կարծիքով այդ անաչառ կարգադրութիւնը ասելի կը ասայ գատարանին արգարացնել Մոսսին։ Դատաստանական քննութիւնը արդէն սկսված է։ Անգլիական գատարանը հատարակ, գործնական ձև ունի և բոլորովին նման չէ ֆրանսական գատարանին Բոշֆորի գործի քննութեան ժամանակ, որ թատրոնի էր նմանում։ Մեղադրվածը հերոս չէ համարվում։ Մեղադրական ակտի մէջ ասված է հետևեալը։ „Մոսսը մարտի 19-ին և հետևեալ օրերը ապեց իր „Freiheit" լրագրի մէջ անէյել և սուտ զրպարտանքներ Կայսր Ալեքսանդր II-ի մասին և մի պատվիրել նրա սպանման վերաբերութեամբ։ Այդ զրպարտանքների օգնութեամբ Մոսսը զբաղում էր և այլ անձանց, որանց համար հրատարակվում է „Freiheit," այդպիսի սպառնութիւն գործել Անգլիայից դուրս և այդպիսով նա խանգարեց անգլիական խաղաղ օրէնքները"։ Դատաստանական գանգիձը լիքն էր զլխաւորապէս գերմանացի գաղթականներով։ Պրոֆեսորը մեղադրման ճառի մէջ ասաց, որ մեղադրվածը ծանր յանցանք է գործել։ Թէպէս նա ասարական է, բայց, անգլիացիների հետ հաւասար իրաւունքների սպառութիւն վայելելով, նա պէտք է յարգէր անգլիական օրէնքները։ Մեղադրողը ասաց, որ դատաստանական այդ գործը բոլորովին ուղղված չէ անգլիական մամուլի ազատութեան դէմ և կարող է „Freiheit" լրագրի յայտնիը։ Ընդհակառակը թեան ժամանակ մի քանիսը բացատրեցին՝ ալեկոծեցին, լսեցէք և նրանց խոսքը։ Դուրս ասան դատարանից։ Պրոֆեսորը պնդում էր, որ այդ յայտնիը խախտում է անգլիական օրէնքները։ Այդպէս խոսել Անգլիայի մի բարեկամ թագաւորի մասին և գրել գէպի սպառնութիւնը իր նշանակ խախտել 1861 թ. օրէնքը, որի համեմատ „բարքաքշիր առէ, լինի նա անգլիական հպատակ, թէ օտարական, ապրում լինի Անգլիայի մէջ կամ Անգլիայից դուրս, նրը գատարանութիւն է կազմում մեկին սպանելու համար, կամ գրգռում է գեպի սպառնութիւն, ենթարկվում է տասանամեայ աշխատանքներին 3—10 տարի ժամանակով։ Պրոֆեսորի կարծիքով, Անգլիայի համար մեծ ամօթ կը լինի, եթէ նա չի գործադրի այդ օրէնքը։ Պիշեալ յայտնիի հեղինակը արտասանում է ուսաց թագաւորի սպառնութեան ատիթով և գրգռում է եւրոպական այլ թագաւորներին էլ սպանել։ Ա յժմեան գատաստանական գործը չէ սահմանափակում ոչ մամուլի ազատութիւնը և ոչ ազատասիրի իրաւունքը, բայց գոյութիւնները պէտք է չը խախտեն իրանց հիւրընկալող երկրի օրէնքները։

Մեղադրուածը կարտաւորվելու ժամանակ յայտնել է, որ նա գրող է և «Freiheit» լրագրի խմբագիր-հրատարակող և որ նրա կարտաւորելու պատճառը երեսի իր յայտնիին է թագաւորասպանութեան մասին։ Այդ առաջին քննութիւնից յետոյ գործը յետաձգված է մի շաբաթով։ Դատաւորը վերադարձրեց Մոսսին նրանից վերցրած փաստերը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՐՈՒՍԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալը։ Դանայ գետի և Բալկանեան լեռների մոտ բնակվող ժողովրդների արիւնահեղ կռիւները վերջացել են։ Ազատութիւնը և ճշմարտութիւնը յաղթեց բռնութեանը և բոլգարական ժողովրդը գտաւ ազատարարների գեղեցիկ ձեռք բերեց իր ազատութիւնը։ Այդ պատմական անցքը մեծ ազդեցութիւն կունենայ ոչ թէ միայն այն երկրների վրա, որոնք կազմում էին պատմական բոլգարական պետութիւնը, այլ և ամբողջ Եւրոպայի վրա։ Զարմանալի ժամանակներում մարդկանց համար արդէն սովոր է նոր վերջերի հանդիսատեսը։ Ազատածները վերջերս նոր ապարեզի վրա են կանգնում և այդ հանգամանքը բարձրացնում է մի շարք նոր երգերի հարցերի, որոնք պէտք է անպատճառ լուծվին մեր ապագայում։ Այդ հարցերից գլխաւորը երրորդ օրէնագրութիւնն է։ Ազատված Բոլգարիան պէտք է ամենից առաջ սեպէ օրէնագրական աշխատանքներ, բայց նա միևնոյն ժամանակ չէ արտայայտել իրաւարարական բնագանութիւն և ստացող օրէնքներ սահմանելու մէջ։ Մինչև Արևելեան-Բուլգարիան, ունենալ վատ քաղաքական պայմաններ ունենալով, սկսեց և. ուանդով գործել օրէնագրական հարցերը վճռելու համար։ Ուստաց գլխաւոր հիմնարարաս իշխան Ցեցեռեանովի ընդարձակ ինքնագրագրի մէջ պատասխանութիւններ անելիցան օրէնագրական աշխատանքների համար։

Վերջին պատերազմից յետոյ Արևելեան-Բուլգարիայի մէջ նոր ազգի և ժողովրդի գոյութիւն և լուսաւորված բուլգարիանների մեծամասնութիւնը ժամանակներից ժողովրդական իրաւարարութեան գրութիւնը։ Բուլգարիայի նահանգային ժողովի նախագահ գեղեցիկ, ուշադրութիւն չը դարձնելով գաւառութիւնների և իր հայրենիքի նահանգական իրաւարարի վրա, լուսաւորեց շատ է աշխատում անգայրն օրէնագրութեան գործելու համար։ Դեղով ուստաց իրաւարարութեան համանմանութեամբ հրաւիրել է ուստ իրաւարան Մատվէևին, որ շատ լաւ ծանոթ է ժողովրդական իրաւարարական գործերի և ուսանողութիւնների հետ։ Օրէնագիր մասնաժողովը արդէն մի պրոգրամ է մշակել ապագայ գործունէութեան համար։ Սկզբից մասնաժողովը պէտք է ուսումնասիրէ ժողովրդի կեցութիւնը և նրա իրաւարարական հայեացքները։ Այդ նպատակին հասցնելուց յետոյ մասնաժողովը կը սկսի քաղաքական այնպիսի օրէնքներ հրատարակել, որոնք հասկանալի լինեն ժողովրդի իրաւարարական հայեացքներին և արտայայտեն այն կանոնները, որոնք գործ են դրվում իրական կեանքի մէջ։ Փրկական օրէնքների վերաբերութեամբ մասնաժողովը մտադիր է օգուտ քաղել եւրոպական օրէնքներից, որովհետև քրիստոնեական օրէնքները ընդհանուր, կոսմոպոլիտական բնաւորութիւն ունեն։

Մասնաժողովի գործը բաւական դժուար է, որովհետև նա օրէնքներ պէտք է ընտրեցնի մի ժողովրդի համար, որ թէպէս գեռ ևս նահապետական կեանքով է ապրում, բայց որ պահանջ ունի ծանօթանալ եւրոպական իրաւարարութեան սկզբունքների և գիտական թէորիաների հետ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Փարիզից գրում են որ հանրապետութեան նախագահ և պատարին գործերի մինիստր Բարանշեմ Սենտ-Իլեր այցելութիւն գործեցին ասատրական կայսրուհուն որ իջաւ Բրիտանական հիւրանոցում։

—Փարիզում ապրող բուլգարական ուսանողները մի ժողով կազմեցին, որտեղ բողոքեցին Բուլգարիա թագաւորութիւն յայտնելու դէմ և ցանկութիւն յայտնեցին տեսնել ապագայում հանրապետական Բուլգարիա։

—Լոնդոն տեղեկացում են որ 70,000 ալբանցիներ, զինաւորութիւն ունեն արշաւել դէպի Պոլսին, եթէ կայսրութիւնը ստանձնեն ալբանցիների ասատրութիւնը չը տան։

—Վիեննայից հաղորդում են որ Կրիտ կղզու վրա պատրաստվում է մի ապստամբութիւն։

—Անգլիան պատանդում է Ամերիկայից որ այդ վերջինը յանձնի իրան այն յանցաւորին, որ գիտաւորութիւն ունէր մարդասպանել Լինկոլնի լրագրի աւագը և որ փախաւ Ամերիկա։

—Նիհիլիստները, որոնք կազմակերպվեցան Եւրոպայի մէջ, Բուլգարիայում, գիտաւորութիւն ունէին յայտնել հանրապետութիւն Բուլգարիայում։

—Խաղաղական լրագիրներում, ինչպէս հաղորդում է «Поразокъ» լրագիրը, ապրիլում Գարիբալդիի մի նամակ, որ իրանք լրագիրները կեղծ են համարում։ Այդ նամակի մէջ Գարիբալդի իբր թէ այն միտքն է յայտնում, որ թագաւորական-ները, առհասարակ, պարկերի բարեկամներ են, միայն իրանք ապրելը գեռ իրանց բարեբարերին չեն ճանաչում։

—Ֆրանսիայից շարունակում են գրքեր ուղարկել գեպի Աֆրիկա։

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 ապրիլի։ „Правит. Вѣстн." լրագիրը հաղորդում է „Земство" լրագրի № 17-ի նեղրին տեսութեան բանը և „Голосъ" լրագրի № 90-ի առաջնորդող յոդուածը պարունակում են անիրաւացի և անհեթեթ քննադատութիւն պետական բարձր պաշտօնեաներ վարող անձանց գործունէութեան։ Նեղրին գործերի մինիստրը որոշեց յայտնել „Земство" լրագրին ասելիքն և „Голосъ" լրագրին երկարաբան նախատանքներ։ Լրագրական լուրերը՝ Ռայեֆսկի նիլիստը պատրաստում է Մեծ Իշխանուհի Մարիա Նիքոլայեվնայի պալատի քիմիական գործարանի մէջ եղած վատ մասին պատասխանատու հերքում են։ Հրատարակված է նոր կանոնագրութիւն թիւնիսի ազնուականների խրատական բանիկ, որին թոյլ է տալիս պարարտ ապ այնպիսի գրաւման թերերով, որոնք ապահովում են գրաւ գրած անձանց խոյքերի փոխադարձ պատասխանատուութեամբ։ Այլ ձևի գրաւման թերերով պարարտերի ասալը դադարեցրած է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՍԵՐՈՒՆԻ